

Regenwormen

Regenwormen vormen een gemakkelijke prooi. Ze komen vooral tijdens regenrijke periodes in grote aantallen voor en zijn dan goed te vangen voor een niet-gespecialiseerde wormeneter als de steenuil.

De bekende Nederlandse ornitholoog François Haverschmidt - kleinzoon van de onder het pseudoniem Piet Paaltjens beroemd geworden dichter - merkte tijdens zijn verblijf in Heerlen van december 1938 tot december 1941 reeds op dat het aantal regenwormen dat in korte gevangen wordt soms aanzienlijk kon zijn, speciaal gedurende regenrijke dagen. Hij telde een keer 23 wormen in 3 kwartier tijd³⁸. Iets dergelijks maakten wij in 2011 mee bij de webcamuilen. In het erg droge voorjaar werden op een avond en nacht (eind mei) in 5 uur tijd plotseling 36 vette wormen aangevoerd. Vreemd, want het had de dagen ervoor zo goed als niet geregend. Het bleek echter dat de hele dag de gazonsproeier aan had gestaan. De grond onder het nieuw ingezaaide gazon rond de broedschuur was daardoor behoorlijk vochtig geworden. Een stimulans voor de wormen om weer eens de bovengrond te verkennen. Hadden ze beter niet kunnen doen. Mooi voorbeeld ook van hoe een rasoportunist als de steenuil een plotselinge kans weet te benutten.

Voor onze informatie zijn we helemaal op de camerabeelden aangewezen. Helaas is niet te zien om welke soorten het gaat, maar het is aannemelijk dat in elk geval de dauwpier (*Lumbricus terrestris*) een belangrijk deel vormt van de gevangen regenwormen. Het is bekend dat hij na een regenbui veelvuldig zijn verticale gang verlaat en zich bovengronds verplaatst¹¹⁶. Regenwormen werden hier alleen in 2009 in grote aantallen aangevoerd, maar komen dan ook maar net boven de 15% van de aanvoer op aantalsbasis uit. In 2010 kwam de aanvoer zelfs maar op een luttele 3,2% uit. Over de 4 onderzoeksjaren wordt de 10% net niet gehaald (9,96%).

Daarmee wijkt dit onderzoek in belangrijke mate af van andere vergelijkbare cameraonderzoeken. Zo vond men in Noordijk in 2008 een percentage van 26,2 en in Heelweg in datzelfde jaar 26,8%⁹⁹. Vendrig en Groen vonden in de Gelderse Poort in 2001 een percentage van 45,3¹²¹. In Maurik kwam Van Zoest in 1985 uit op 19,2%¹¹⁹. Blache vond in 2001 in de Drôme in het zuidoosten van Frankrijk een percentage van 46,9%⁶. In de jaren 1978-1980 kwam Juillard in het noordwesten van Zwitserland tot nog veel hogere aantallen regenwormen⁵⁰. Het gemiddelde over 10 locaties bedroeg 65,3% met uitschieters naar boven in Choleux in 1980 met 88,9% en het bijna onwaarschijnlijke percentage van 95% in Bramois in 1980.

Het is interessant wat specifiek naar het aanvoermoment te kijken. Als we de aantallen van 4 jaar sommeren en uitzetten per leeftijdsgroep van de jonge steenuilen, dan valt op dat er in de eerste 14 dagen van de jongenperiode nauwelijks aanvoer van regenwormen plaatshad. Ruim 90% van de wormen werd na de tweede week aangevoerd. In de eerste week werden welgeteld slechts 3 wormen aangevoerd.

Het onderzoek in Heelweg in de jaren 2002-2004 bracht percentages van 4,9%, 5,5% en 15,4% van de totale prooiaanvoer aan het licht waarbij ook de aanvoer in de eerste week nagenoeg ontbrak.

Het is de vraag of het vrijwel ontbreken van regenwormen in deze periode berustte op een 'bewuste' keus van de ouders of dat de wormen in verband met de weersomstandigheden niet beschikbaar waren. Bij langdurige droogte kruipen regenwormen dieper de grond en komt ook de dauwpier, die waarschijnlijk een substantieel deel van de wormenaanvoer vormt, beduidend minder vaak boven de grond.

In alle 4 jaren heeft het gedurende de eerste 14 dagen regelmatig geregend¹. Er is dan ook geen aanleiding te veronderstellen dat er geen wormen bovengronds beschikbaar waren. Er lijkt sprake van een bewuste keus van de oudervogels geen wormen aan te voeren in deze periode. Een verklaring is wellicht de geringe voedingswaarde van wormen waardoor ze in deze fase minder efficiënt voedsel zijn. Ze bestaan voor 77,23% uit water en bevatten veel minder essentiële voedingsstoffen dan andere prooien. Vooral het gehalte aan eiwitten is bij regenwormen veel lager dan bij andere prooidieren. In de eerste helft van de jongenperiode, als er veel geïnvesteerd moet worden in de gewichtstoename, zijn eiwitten voor carnivoren van groot belang als bouwstof. Het is dan ook niet verwonderlijk dat steenuilen in deze fase eerder andere prooidieren kiezen. Of dat buiten het broedseizoen ook gebeurt weten we niet.

¹ Naar gegevens van Willy Spronk. Zijn weerstation (www.wspronk.tk) ligt hemelsbreed 7,5 km van de camerolocatie.